

www.ketab.ir

سلطانی، مصطفی، ۱۳۴۴ -

تاریخ و عقاید زیدیه / مصطفی سلطانی. - قم: نشر ادیان، ۱۳۹۰.

۲۷۲ ص - (نشر ادیان).

ISBN: 978-964-2908-45-5

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیفا.

کتابنامه: ص ۳۵۵ - ۳۴۱.

نمایه

۱. زیدیه __ عقاید. ۲. زیدیه __ تاریخ. الف. نشر ادیان. ب. عنوان.

BP ۲۳۹ / ۶ / ۲ ت ۸ س

۱۳۹۰

۲۹۷/۵۳۴

۲۴۵۹۰۳۷

کتابخانه ملی ایران

تاریخ و عقاید زیدیه

مصطفی سلطانی

www.ketab.ir

تاریخ و عقاید زیدیه

- مؤلف: مصطفی سلطانی
- ناشر: نشر ادیان
- تهیه: مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب
- نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۰
- چاپ: نگارش
- شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
- قیمت: ۶۰۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۰۸-۴۵-۵
- حق چاپ و نشر محفوظ است.

• مراکز پخش:

تهران، خ حافظ، نرسیده به چهارراه کالج، نبش کوچه بامشاد، شماره ۴۰۹،
پکتا (پخش کتب اسلامی و انسانی) تلفن: ۵ - ۸۸۹۴۰۳۰۳ (۰۲۱)
قم، پردیسان، روبه روی مسجد امام صادق (ع)، دانشگاه ادیان و مذاهب.
تلفن: ۱۳ - ۲۸۰۲۶۱۰ (۰۲۵۱)، نمایر: ۲۸۰۳۱۷۱ (۰۲۵۱)

www.urd.ac.ir press@urd.ac.ir www.adyan-eshop.ir

سخن ناشر

پرداختن به موضوعات و مسائل اعتقادی با نگاه تقریبی و بین‌الادیانی، از جمله اهدافی است که دانشگاه ادیان و مذاهب بدان توجه خاصی داشته و گام‌های عملی مهمی نیز بدین منظور برداشته است. در آثار برجای مانده از فرقه‌شناسان سلف، جای پژوهش‌هایی که به نحو مستقل به مذاهب اسلامی بپردازد و آموزه‌های آنان را تبیین نماید، خالی است.

کتاب تاریخ و عقاید زیدیه به معرفی یکی از فرقه‌های اصلی شیعه پرداخته که اعتقاد به امامت علی (ع) و حسنین (ع) از جمله اصلی‌ترین آموزه‌های آن است. این فرقه بعد از واقعه کربلا در وجود نص بر امامت امام سجاد (ع) توقف نمود و به تبعیت از زید بن علی، به افضلیت علی بن ابی‌طالب (ع) قائل شد و امامت پس از آن حضرت را شایسته امام حسن (ع) و امام حسین (ع) و فرزندان آن دو می‌دانست که با «دعوت»، «فضل» و «خروج» به امامت می‌رسند. این گروه در نخستین مراحل شکل‌گیری خود به عنوان قدرتی سیاسی در کوفه، ایران (دیلیم و طبرستان)، مغرب و یمن ظاهر شد. تحقیق در نحوه شکل‌گیری و سیر تطور این فرقه و ترسیم جغرافیای سیاسی مذهبی آن با نگاهی تاریخی، و بحث از اصول خمسه اعتقادی زیدیان با نگاهی کلامی، برای گشودن دریچه‌ای نو به شناخت بهتر فرقه‌شناسان، هدف اصلی این اثر است.

در پایان، از زحمات ارزشمند نویسنده اثر، جناب آقای مصطفی سلطانی، و نیز همه عزیزانی که در نقد و ارزیابی و ارتقای کیفی نوشته همکاری نمودند، سپاسگزاری و از خداوند برای همه آنان توفیقات روزافزون طلب می‌نماییم. والسلام.

مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه
۱۷	۱. کلیات
۱۷	مفهوم‌شناسی واژه «زیدیه»
۱۸	پیدایش
۲۱	بررسی نسبت زیدیان به زید بن علی
۲۵	نسبت زیدیان یمن به زیدیه
۲۶	خاستگاه واژه رافضه در ادبیات مسلمین
۲۸	پیشینه ورود لفظ رافضه در ادبیات شیعه
۳۴	تعامل فرهنگی معتزله و زیدیه
۳۵	رابطه زیدیه و معتزله در دیدگاه فرقه‌شناسان
۳۷	رابطه معتزله با زیدیان مغرب
۳۸	نقش قاسم رستی (۶۹ق) در برقراری ارتباط زیدیه و معتزله
۳۹	تأثیر امام هادی (۲۴۵-۲۹۸ق) در برقراری ارتباط زیدیه و معتزله
۴۳	تأثیر تشیع زیدی بر معتزله
۵۳	۲. شکل‌گیری
۵۳	عاشورا و حرکتهای واپسین تا نیمه قرن سوم
۵۶	شخصیت زید بن علی
۵۷	معرفی اساتید زید
۵۸	آثار منسوب به زید
۶۰	نگاهی به عصر امام زید

- ۶۰..... اوضاع سیاسی
- ۶۱..... وضعیت فرهنگی و اجتماعی
- ۶۳..... قیام زید
- ۶۶..... قیام یحیی بن زید (۱۰۷-۱۲۵ق)
- ۶۹..... ماهیت قیام یحیی
- ۷۰..... قیام نفس زکیه (۷۰-۱۴۵ق)
- ۷۳..... قیام حسین بن علی الفخی (م ۱۴۳-۱۶۹ق)
- ۷۴..... قیام ابن طباطبای (م ۱۷۳-۱۹۹ق)
- ۷۵..... قیام ابوالسرایا (۱۹۹ق)
- ۷۶..... قاسم الریمی (۱۶۹-۲۴۶ق)
- ۷۸..... قیام محمد دیباج
- ۸۰..... ابراهیم بن موسی جعفر و یمن
- ۸۰..... قیام صاحب طالقان (۲۱۸-۲۲۷ق)
- ۸۲..... قیام یحیی بن عمر
- ۸۵..... ۳. گستره قلمرو زیدیان (دیلم مغرب، یمن)
- ۸۵..... پیشینه اسلام دیلمیان
- ۸۹..... علت ورود علویان به دیلم
- ۹۱..... قیام یحیی بن عبدالله
- ۹۳..... قیام یحیی بن عبدالله بن الحسن بن الحسن
- ۹۵..... الداعی الی الحق و مازندران (۲۷۰ق)
- ۹۸..... مذهب حسن بن زید
- ۱۰۱..... داعی صغیر (۲۷۰-۲۸۷ق)
- ۱۰۲..... حسن بن علی ناصر کبیر (۲۳۰-۳۰۴ق)
- ۱۰۶..... آل بویه و زیدیه
- ۱۰۸..... هارونیان و دیلم
- ۱۱۰..... زیدیان مغرب
- ۱۱۱..... شخصیت ادریس
- ۱۱۲..... حکومت آدراسه و سرانجام آن
- ۱۱۴..... زیدیه و یمن
- ۱۱۴..... هادی الی الحق یحیی بن حسین بن الامام قاسم رستی (۲۴۵-۲۸۹ق)

۱۱۶	علت روی آوری امام هادی به یمن
۱۲۲	تاریخ زیدیه از قرن هفتم به بعد
۱۳۱	۴. انشعابات
۱۳۱	مقدمه
۱۳۴	الف) فرّ ق اصلی
۱۳۴	۱. جارودیه
۱۳۴	شخصیت ابوالجارود
۱۳۵	آثار ابوالجارود
۱۳۵	عقاید جارودیه
۱۳۷	علم امام در نگاه جارودیه
۱۳۸	مهدویت در جارودیه
۱۳۹	نقاط مشترک جارودیه با اثناعشریه
۱۳۹	۲. سلیمانیه (حزبیه)
۱۴۰	عقاید سلیمانیه
۱۴۳	۳. صالحیه و بُتریه
۱۴۳	حسن بن صالح کیست؟
۱۴۴	وجه تسمیه این فرقه
۱۴۵	عقاید صالحیه (بتریه)
۱۴۶	آیا صالحیه یا بُتریه از جمله فرّ ق زیدی هستند؟
۱۵۰	ب) فرّ ق فرعی
۱۵۳	مطرفیه
۱۵۳	خاستگاه ایجادِ مطرفیه
۱۵۸	عقاید مطرفیه
۱۶۱	امامت از دیدگاه مطرفیه
۱۶۳	۵. دیدگاه‌های کلامی
۱۶۳	الف) توحید
۱۶۳	خداشناسی در کلام زیدیه
۱۶۵	الف) دلیل عقلی
۱۶۶	ب) ادلّه نقلی اثبات وجود خدا

۲۹۸	امز به معروف و نهی از منکر
۳۰۰	ادله امر به معروف و نهی از منکر
۳۰۰	۱. آیات قرآن
۳۰۰	۲. سنت
۳۰۱	شرایط امر به معروف و نهی از منکر
۳۰۲	۲ مراتب امر به معروف و نهی از منکر
۳۰۳	معاد
۳۰۳	اعتقاد به معاد
۳۰۵	ادله اثبات معاد
۳۰۵	الف) دلیل نقلی
۳۰۶	ب) دلیل عقلی
۳۰۹	حیات و عذاب قبر
۳۱۲	عذاب قبر و ادله اثبات آن
۳۱۳	ادله نقلی
۳۱۵	ادله عقلی
۳۱۶	دلیل شهود
۳۱۸	شفاعت در قیامت
۳۱۹	شرایط تحقق شفاعت
۳۱۹	شفاعت مرتکب کبیره
۳۲۵	حکم مرتکب کبیره
۳۲۹	عذاب مرتکب کبیره
۳۳۱	وعد و وعید
۳۳۶	قیامت و ادله اثبات آن
۳۳۶	آیا انسان پس از مرگ زنده می‌شود؟
۳۳۸	شیء معاد کدام است؟
۳۴۱	کتابنامه (اهم منابع)
۳۵۷	نمایه